

Nr 917

Av herr **Börjesson** i Glömminge m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 188, med förslag till förordning om ändring i familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99).

De familjebidrag som utgår under värnpliktigs militärtjänstgöring avser att garantera en viss ekonomisk trygghet åt anhöriga, som för sin försörjning är beroende av den värnpliktige. Det i systemet ingående näringsbidraget skall ge ett visst skydd mot de speciella svårigheter som militärtjänstgöringen medför för egna företagare i fråga om företagets drift och fortbestånd. De gällande bestämmelserna är emellertid så utformade, att närings- och rörelseidkare och deras anhöriga i stor utsträckning ställs utan möjlighet till såväl familjepening och bostadsbidrag som näringsbidrag.

Familjebidragen är behovsprövade med hänsyn till den värnpliktiges och hans familjs inkomster under tjänstgöringstiden. Vid bestämmande av familjepeningen och bostadsbidraget för hustru, med vilken den värnpliktige sammanbor, samt för hans barn och adoptivbarn under 16 år tillämpas s. k. normerad behovsprövning, innebärande att olika slag av inkomster som uppbäres under tjänstgöringen enligt vissa normer reducerar familjepeningens och bostadsbidragets maximibelopp. Uppbär den värnpliktige under militärtjänstgöringen inkomst av tjänst, skall denna i den mån den överstiger en fjärdedel av den normala inkomsten avdragas från familjebidraget. Har den värnpliktiges hustru arbetsinkomst, är en fjärdedel därav, dock minst 300 kronor för månad, avdragsfritt belopp, medan överskjutande del med hälften avdrages från familjebidraget. I fråga om inkomst av näring eller rörelse tillämpas, att den värnpliktige av överskottet av avkastningen avdragsfritt får behålla ett belopp av 200 kronor för månad eller — därest den värnpliktiges familjemedlemmar fyller ett arbetskrftsbehov i företaget, som föranledes av den värnpliktiges bortovaro och som eljest måste tillgodoses genom anställande av avlönad arbetskraft — högst det dubbla beloppet, medan återstående överskott i sin helhet avdrages från familjebidraget.

Det som försatt företagarna i en ogynnsam position är i första hand den gällande metoden för beräkning av företagsavkastningen. I fråga om inkomst av tjänst möter det givetvis inga större svårigheter att fixera beloppet. Avkastningen av ett företag för en kortare redovisningsperiod, exempelvis tiden för en repetitionsövning, kan i regel inte beräknas på samma exakta sätt. I den allmänna tillämpningen utgår man från att inkomsten

för företaget för månad räknat utgör en tolfedel av sistförflutna kalenderårs deklarerade nettointkomst (tolftedelningsmetoden). Det innebär alltså att bortfallet under militärtjänstgöringen av företagarens arbetsinsats inte skulle minska företagets avkastning. En sådan bedömning är uppenbart orimlig. För de flesta jordbruk och småföretag kan driften under företagarens militärtjänstgöring upprätthållas endast delvis, vilket medför betydande ekonomiskt avbräck. Nuvarande bestämmelser medför sålunda, att den avsedda ekonomiska tryggheten i många fall inte garanteras vid företagares militärtjänstgöring.

Näringsbidrag kan enligt nuvarande bestämmelser utgå dels för upprätthållande av näring eller rörelse, dels för att möjliggöra återupptagande av näring eller rörelse, som måst nedläggas under den värnpliktiges militärtjänstgöring. I det förra fallet är näringsbidraget avsett att täcka det underskott som uppstår i rörelsen därigenom att särskild arbetskraft måste anlitas för att under den värnpliktiges militärtjänstgöring helt eller delvis ersätta honom. I senare fallet avser näringsbidraget att täcka framför allt utgifter för lokaler samt ränteutgifter. I det stora flertalet fall ställer det sig emellertid ogörligt att anställa ersättare för företagaren eller att nedlägga företaget under dennes militärtjänstgöring. Näringen eller rörelsen får i stället upprätthållas hjälpligt genom merinsats av företagarens hustru eller barn. I sådana fall som måste sägas utgöra regel kan sålunda enligt gällande bestämmelser näringsbidrag inte utgå, samtidigt som familjepennningen och bostadsbidraget helt eller delvis uteblir till följd av den orimliga metoden för beräkningen av företagsavkastningen. En felaktighet i systemet måste också sägas vara bestämmelsen om att i sådana fall näringsbidrag ej får utgå samtidigt med familjepennning och bostadsbidrag. Det riktiga måste givetvis vara att betrakta familjens trygghet under försörjarens militärtjänstgöring och företagets fortbestånd som behovsområden oberoende av varandra.

Frågan om en rimligare utformning av familjebidrag och näringsbidrag för företagarna har vid upprepade tillfällen varit föremål för riksdagens behandling, senast vid innevarande års vårriksdag i anledning av motionerna I: 7 och II: 17. I propositionen nr 188 har nu framlagts förslag i nämnda syfte. Enligt de i propositionen föreslagna principerna, som i huvudsak avses att genomföras på administrativ väg, skall företagarens förlust under militärtjänstgöringen beräknas på grundval av en indelning av företagen i tre grupper alltefter det sätt på vilket vederbörande företag drives under tjänstgöringen. I princip skall allttjämt tolfedelningsmetoden tillämpas. Särskilt betydelsefullt är att avkastningen av företag, där ersättare inte anställs men där företagarens hustru eller barn under 16 år gör en viss arbetsinsats för ett hjälpligt upprätthållande av rörelsen, nu föreslås beräknad till hälften av normal avkastning för månad enligt tolfedel-

ningsmetoden (grupp 2). De felaktigheter i beräkningen av företagsavkastningen som ovan påtalats torde härigenom i stort sett elimineras. Väsentligt är också, att de olika bidragsformerna, familjepening och bostadsbidrag å ena sidan och näringsbidrag å andra sidan, enligt propositionen skall utgå jämsides med varandra. I stort sett kan propositionen sålunda hälsas med tillfredsställelse. I ett par avseenden synes det oss dock angeläget med ändringar i Kungl. Maj:ts förslag.

I den mån företaget beräknas visa överskott skall familjepeningen och bostadsbidraget reduceras i förhållande till maximibeloppet. Enligt propositionen skall detta ske genom särskilda schablonmässiga regler. För grupp 1, som omfattar företag, där särskild, någorlunda fullgod ersättare anställs under företagarens militärtjänstgöring och avkastningen sålunda kan förutsättas bli i stort sett normal, skall gälla ett avdragsfritt belopp på 200 kronor för månad, medan återstående överskott av nettoavkastningen i sin helhet skall avdragas från familjepeningen och bostadsbidraget. För grupp 2, som enligt vad ovan redovisats omfattar företag, där rörelsen oftast upprätthålles hjälpligt genom hustruns arbetsinsats och avkastningen beräknas till hälften av den normala, skall lämnas ett avdragsfritt belopp på 400 kronor för månad, medan återstående överskott skall avdragas i sin helhet från familjepeningen och bostadsbidraget. För grupp 3, som omfattar företag som upprätthålles utan någon som helst ersättare eller insats från anhörigs sida, förekommer inte någon avkastning, som påverkar familjebidragsbehovet.

Ur administrativ synpunkt kan skäl givetvis tala för en schablonisering av det avdragsfria beloppet. Det måste dock anses mera rättvisande, att det avdragsfria beloppet ställes i relation till vederbörandes inkomstförhållanden, när avsikten är att lämna viss ersättning för den inkomstförsäkring, som militärtjänstgöringen medför. I sådan relation står ju också det avdragsfria beloppet i fråga om inkomst av tjänst. För värnpliktig, som under militärtjänstgöringen har inkomst av tjänst, utgör det avdragsfria beloppet en fjärdedel av den normala inkomsten, medan överskjutande del av inkomsten helt avdrages från familjebidraget. Har den värnpliktiges hustru arbetsinkomst, är en fjärdedel därav, dock minst 300 kronor för månad, avdragsfritt belopp, medan överskjutande del med hälften avdrages från familjebidraget.

För grupp 2, där rörelsen oftast upprätthålles genom hustruns arbetsinsats och avkastningen sålunda bör betraktas som hustruinkomst, skall såsom framhållits det avdragsfria beloppet enligt propositionen utgöra 400 kronor per månad, medan återstående överskott i sin helhet skall avdragas från familjepeningen och bostadsbidraget. Det synes oss självklart, att denna grupp närmast bör jämföras med de fall, då värnpliktigs hustru har arbetsinkomst. Såsom redovisats gäller i sistnämnda fall ett avdragsfritt

belopp på en fjärdedel av inkomsten, dock minst 300 kronor för månad, och avdrag från familjebidraget med hälften av överskjutande inkomstdel. Förslaget i propositionen innebär en något gynnsammare behandling av företagarna i de lägsta inkomstgrupperna men avsevärt ogynnsammare förhållanden för dem i mellaninkomstlägena. Familjepeningen för hustru, som nu utgör 216 kronor för månad, skulle sålunda upphöra för företagare i grupp 2, vid en månadsavkastning av 616 kronor, medan den för hustru med arbetsinkomst upphör först vid en månadsinkomst av 732 kronor. Familjepeningen för hustru och ett barn, som nu utgör 303 kronor för månad, skulle enligt propositionen bortfalla för företagare i grupp 2 vid en månadsavkastning av 703 kronor, medan den i fall, då hustrun har arbetsinkomst, upphör först vid en månadsinkomst av 906 kronor.

Det synes oss angeläget, att bestämmelserna angående behovsprövning så långt möjligt utformas likformigt. Enligt vår mening bör företagare i grupp 1 liksom värnpliktiga med anställning medges avdragsfritt belopp med en fjärdedel av den normala inkomsten. För båda kategorierna bör gälla, att det avdragsfria beloppet bör utgöra minst 200 kronor för månad och att överskjutande del skall avdragas i sin helhet från familjebidraget. För företagare i grupp 2, där rörelsen i regel upprätthålles genom hustruns arbetsinsats, bör det avdragsfria beloppet utgöra en fjärdedel av inkomsten i likhet med vad som gäller för hustru med arbetsinkomst. För båda kategorierna bör gälla, att det avdragsfria beloppet skall utgöra minst 400 kronor för månad och att överskjutande del skall avdragas med hälften från familjepening och bostadsbidrag.

Näringsbidraget skall enligt propositionen bibehållas i nuvarande former, dvs. för upprätthållande av företag och för återupptagande av nedlagt företag. I det förra fallet är näringsbidragets maximibelopp för närvarande 22 kronor 50 öre för dag eller 675 kronor för månad men skall enligt propositionen höjas till 25 kronor för dag. I det senare fallet är bidraget maximerat till 225 kronor för månad, vilket belopp enligt propositionen också skall höjas till 25 kronor för dag. Det måste emellertid uppmärksammas, att näringsbidraget i det förra fallet härmed inte höjts i samma utsträckning som familjepeningen. År 1951 fastställdes familjepeningen för hustru till högst 3 kronor 75 öre för dag och näringsbidraget för upprätthållande av företag till högst 15 kronor för dag. Familjepeningen för hustru utgör nu högst 7 kronor 20 öre för dag och har alltså procentuellt höjts väsentligt mer än näringsbidraget. Såsom framgår av propositionen är avsikten att frågan om ytterligare höjning av familjepeningen skall behandlas av nästa års riksdag. Enligt vår mening bör näringsbidragets maximibelopp fastställas till 30 kronor för dag.

Med anledning av vad ovan anförts får vi hemsfälla,

I. att riksdagen måtte besluta, att näringsbidragets maximibelopp må utgöra 30 kronor för dag, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till här- för erforderlig författningstext;

II. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte an- hålla, att tillämpningsföreskrifterna angående behovs- prövning för familjebidrag för värnpliktigs anhöriga så långt möjligt blir likformiga för inkomst av tjänst och in- komst av näring eller rörelse enligt de riktlinjer som an- givits i motionen, innebärande att för företagare i grupp 1 och värnpliktig med inkomst av civil anställning må med- ges avdragsfritt belopp med fjärdedelen av den normala in- komsten, dock minst 200 kronor för månad, varvid över- skjutande del till sin helhet må avdragas från familjepen- ning och bostadsbidrag, samt att för företagare i grupp 2 och för hustru, som har arbetsinkomst, må medges av- dragsfritt belopp med fjärdedelen av ifrågavarande in- komst, dock minst 400 kronor för månad, varvid översku- tande del må avdragas med hälften från familjepenning och bostadsbidrag.

Stockholm den 9 november 1962

Fritz Börjesson
i Glömminge

Emil Elmwall

Arne Magnusson
i Nennesholm

Anders Dahlgren

Gustaf Svensson
i Vä

Bengt Börjesson
i Falköping